

1. Я і мій вокзал

Мені тридцять сім. Було. Пів року тому. Приймаю рішення, вимірюю на око зморшки навколо очей. Готую сніданки, сідаю у літаки, звіряю баланси на кредитних картках щоп'ятниці. А потім я потрапляю у потяг. Похмурий ранок, листя, що пролітає слідом за потягом, кава, стримані усмішки стюардів лише для тих, хто подорожує першим класом. Два ряди по два вухастих крісла. Зі зручними широкими спинками, м'якими підголівниками. Досить зручно, хоча й не без недоліків.

Я знаю цей маршрут. Місто посадки та кінцеву зупинку — так точно. Цього достатньо на зараз. А ще я знаю, який вокзал промине цей потяг о дев'ятій п'ятнадцять ранку. Точніше, його назву. Бо архітектурна споруда за двадцять років з імовірністю у дев'яносто дев'ять відсотків зазнала змін. Ковтаю улюблену воду «Avian». Підсіла на неї у Франції. Чи в Італії? Байдуже! Дивлюсь у вікно. Панорамне. Зелена смуга змінюється пунктирною лінією. Будинки...

Цікаво, які будинки бачила вона? У яке вікно вона виглядала? І чи було вікно у вантажному потязі, на якому вона вперше потрапила до цього маленького міста? Чи взагалі були тут будівлі, вокзал? Адже місто за дванадцять кілометрів від вокзалу. І що взагалі лишилося тут після кількох хвиль війни, що прокотилися, наче цунамі, та знищили на своєму шляху людей, дерева, міста, цілі країни?

Вона розповідала, як сідала у той вагон. Дівчинка, яка у дитинстві не куштувала шоколаду. Дівчина, яка наважилася перетнути країну зі сходу на захід із валізою. Людина, яка не мала зворотного квитка. Вона була вдягнена у свій коричневий жакет, який носила на свята, і лаковані черевички на невисоких підборах.

Бувають такі часи, коли не думають ані про життя, ані про смерть. І вдягають підбори. І завивають локони. І намагаються не запізнитися

на потяги, які гуркочуть, повзуть повз вокзали, і не зупиняються. Треба встигнути застрибнути хоча б на підніжку, не впасти під важкі колеса, і вчасно зажмуритися, щоб не побачити, як падають інші.

— Чемодан в тачці вимажеться! Чого не забрала?! — кричить тітка, прикриваючи свою голову руками.

Вони лежать на сухій землі — ховаються від бомбардувальників під заіржавілою садовою тачкою, яка вгризлася одним колесом у ґрунт. Пісок дере очі. Поруч розриваються снаряди. У повітря підіймаються фонтани землі. Повільно, системно, голосно. Тітчина сукня задралася, оголивши підв'язки панчіх. Деревина, що росли вздовж дороги, синхронно перемелюються на фарш із гілок і листя. Десь недалеко верещить немовля.

— О! У вокзал попало! — закричала тітка ще голосніше. — Валю! Ти мене чуєш?

Валя біжить на підборах по розбитій дорозі. Перескакує поламані гілки і ями. Тітка помчала за нею. Вона штовхає поперед себе заіржавілу тачку, в якій примостилася на бік стара шкіряна валіза з темною затертою ручкою. Тачка грузне у рихлій землі. Тітка важко дихає. Літаки виробляють піруети у небі, тітка виробляє піруети на землі.

Потяг важкий та довгий. Низка вантажних вагонів повільно повзе. Гравій осипається під ногами. Валя підвертає ногу, але таки підскакує. Вона хапається за слизький дерев'яний поручень, і відчуває ступнею металеву хитку підніжку.

— Білет є? — рипить чийсь прокурений голос із темного прямокутника дверей десь над головою.

— Ага!

— Добре!

Брудна велика рука схопила її за передпліччя, і Валя опинилася у темряві вагону. Під ногами щось зашурхотіло. Сіно.

— Ч-є-є-ма-дан! — верещить тітка.

Вона біжить боса по гравію поруч із потягом. Заплутується у подолі власної сукні, пре поперед себе за ручку дебелу шкіряну валізу.

— Білет є?! — знов загарчав прокурений голос. Чоловік, що висунув голову у зім'ятому кашкеті з дверей вагона, має темне від кіптяви обличчя.

— Ч-є-є-ма-дан! — настирно продовжує кричати тітка. — Че-ма-дан! — кричить вона. З розхристаним сивим волоссям тітка схожа на психічно хвору людину. Такою Валя її ніколи не бачила. — Ч-є-є-ма-дан ловіть!

— Це мій... — тихенько пискнула Валя з-за спини дядька.

— Ох мені вже ці дівчата! — чоловік на ходу вхопив підкинуту тіткою валізу. — Та ви оглухли, тітко, чи що? Тримай! Навіть з рук не думай випускати до своєї зупинки!

Він тицьнув валізу їй у руки та зник серед постатей у глибині вагона. Потяг набирає хід. Тітка зупинилася. Вона важко відсапувалася, спершись долонями у коліна і роззиралася навкруги. Певно, шукала взуття. Крізь шпарину в розбитому вікні Валя бачила половину стіни, що залишилася від вокзалу. Тітчин черевик біля дороги. Перевернуту тачку, і сіре кудлате небо над степом. Де-не-де крізь нього прорізалися блакитні клаптики.

Вона просиділа на валізі у кутку майже добу. Спиралася головою у дощаті стінки. Не спала, боялася пропустити свою зупинку. Потяг не зупинявся, лише стишував хід. Ані перонів, ані часу прибуття, ані самих вокзалів. Лише голосний вигук — і люди, які вистрибують із вагонів. А ще — противний скрегіт важких коліс, і крик. Коли прокричали назву її зупинки та настав її час стрибати, чиясь рука вихопила валізу з її рук. Так вона і стрибнула. Без валізи. Бо потяг стихив хід.

Я точно знаю, о котрій мій потяг промине цей вокзал. Вокзал, біля якого вистрибнула моя бабуся без валізи на останньому році Великої війни. Мій потяг промине його, не зупиниться. Навіть не стихить хід. Це більше не мій вокзал, не моя зупинка. І я не збираюся стрибати. Моя валіза надійно примостилася на полиці для багажу.

На швидкості сто тридцять два кілометри повз мене мчить міст над двома річками. Я одразу впізнаю саме цей міст і саме ці річки. Цей горизонт — вже не мій горизонт, — я ніколи ні з чим не переплутаю. Дев'ять п'ятнадцять. За дві хвилини прибуваємо. Та я не виходжу до тамбура. Я не встаю зі свого місця. Я не перевіряю, чи не забула я щось у вагоні. Мені нікуди йти в цьому місті. Я більше не виходжу на цій зупинці. Не можу. Не хочу. Не готова.

Цікаво, чи лишилися від неї кістки? Я часто думаю про це, коли мені не спиться вночі. Уявляю собі те, що залишилося від неї під землею. Що

залишилося від її рук. Я бачу, як вони робили мені котлетки, топили пічку, розкачували коржики з маком, пришивали блискучою голкою білі комірці на мою шкільну форму.

Я хочу оживити це у своїй пам'яті. Я хочу, щоб на мене чекали. Хочу, щоби чашка какао, яку вона робила мені зранку, ще була тепла. А десь вона тепла. Десь там, двадцять років тому, за дванадцять кілометрів від цього вокзалу. Я відчуваю порожнечу в собі. Пуста чорна діра. Мене більше немає. Тієї маленької допитливої дівчинки, яка збирала мертвих птахів і жуків на вулиці, й облаштувала кладовище між яблунею і грушею у саду.

Куди я зникла? Куди заштовхали мене грубість, жорстокість, байдужість? Я не хочу показуватись нікому. Я — маленька і слабка всередині. Захищаюся. Постійно веду боротьбу. Якщо не знаходяться вороги зовнішні, шукаю внутрішніх. Коли я виросла? Ха! Мені здається, я народилася дорослою. А може, я все ще дитина? Беззахисна дитина, перелякана до смерті, яка інколи читає майже зітлілого клаптика паперу, написаного багато років тому тим, хто колись вірив у мене?

Я не пам'ятаю того листа дослівно, але... То не лист. То якийсь «потік свідомості». Як і взагалі всі її листи. Він починається з великої літери та закінчується крапкою. Все. Ні ком, ні тире, ні знаків переносу. Які там абзаци! Одне речення. З великої літери, із жирною крапкою у кінці. Але той лист написаний так, що я чітко бачу, як вона зі старою чорною кішкою Пусею топить вранці пічку. Я бачу її руки, які тримають в'язку дров. Її стьобану «тужурку». Так вона називала «ватнік», який їй привіз син із Москви.

Кожного разу, коли я дістаю і читаю того листа, я бачу, як вона пише. Великі окуляри у рожевій оправі. Вони сповзли на кінчик носа. У неї сльозяться очі. «Слабкі глаза» — вона завжди так казала. Я бачу, як вона старанно виводить округлі літери. Нігті на її пухких пальчиках коротко підстрижені.

Вона завжди старалася для мене. Навіть коли я, проживши з нею до восьмого класу, поїхала до мами. А бабуся лишилася в нашому старому будинку сама. З кішкою, що жила на два будинки, і дешевим буфетом, який я рясно обклеїла наліпками з Ван Даммом. На буфеті стояв

дисковий телефон. Бабуся сідала на табурет, накручувала потрібний їй номер і вирішувала «справи».

— Льолю, запам'ятай, немає тієї справи, яку не можна вирішити за допомогою телефону, — говорила вона.

А я їй досі боюся зателефонувати навіть у службу доставки.

Я мріяла про переїзд відтоді, як у мами з'явився новий дід, і вони утрюх — мій молодший брат, мій тато Юра і вона — поїхали в інше місто. Натягнули на мене білі бантики, відправили у перший клас — і поїхали. І я так старалася, так намагалася бути хорошою дівчинкою. І на початку кожного навчального року вони обіцяли забрати мене до себе на наступний. Та знов не забирали. Документи, вчителі, музична школа, театральний гурток. Все це чомусь заважало. І я заважала.

Мене не хотіли більше. Наче річ, що вже не вписується в інтер'єр, мене викинули. Я їй досі пам'ятаю це гірке відчуття непотрібності. Воно гидке, наче ліки від глистів. Крихітні такі жовті пігулочки, що отрутою розпливаються у роті, і довго не можна вивести ту противну гіркоту. Непотрібність не виводиться. Ніколи. Потерпіти їй проковтнути недостатньо.

Скільки би почесних грамот я не отримувала, всього цього чомусь було не досить, щоб бути із мамою. А бабуся завжди була поруч, наче старе зручне крісло. Вона витирала мої сльози, слухала мої крики, і робила мені какао. Навіть коли я поїхала, вона телефонувала щосуботи нашим сусідам на п'ятий поверх. У мами міжміського телефону не було. Доки я підіймалася з другого поверху на п'ятий, вона чекала «на проводі». Я навіть уявляю, як вона сиділа біля буфета на табурет. Вона вирівнювала спину, дивилася на годинник «Луч», що стояв біля телефону, і чекала. А я невдоволено буркотіла у слухавку кілька слів. Чи інколи просила, щоб сусідка сказала, що нікого не було вдома.

І тоді мені прийшов перший лист. Другий. Третій. Бабуся писала листи. Листи, які потім загубилися, і так і лишилися без відповіді. А тепер пишу я. Часто. Подумки. Розповідаю про свої справи і пишу, пишу, пишу — та ніяк не можу зупинитися. Адресат вже давно вибув. Вже двадцять років лежить у землі. І всі листи та вибачення марні.

Вокзал промайнув і лишився позаду – новий колір, старі надщерблені форми посеред листопада. Льоля вийшла на перон. Легко, за звичкою. Занурилася у спеку червневого ранку, сіла у старий жовтий автобус, що бурчить і смердить соляркою. Нудить. Не люблю автобуси. Особливо старі. Ті, що з запецьканими металевими поручнями, за які мусиш триматися дванадцять кілометрів шляху по розбитій асфальтованій дорозі.

Моє-не-моє місто. Мій-не-мій будинок під замком. Цікаво, чи й досі відвалюються від замку каменюки? Бо взагалі було дивно, що замок-донжон залишався цілим протягом кількох століть після правління князя Острозького. А розвалюватися він почав лише тоді, коли по нашій вузькій вулиці з гуркотом помчали вантажівки з картоплею і молоковози.

Важкі камені котилися схилом пагорба на дорогу під паркан, що кволо охороняв наше «землеволодіння» у шість соток. Там вишні, сад із пощербленою лавою, жаби, що голосно кричать на луках ночами. Велосипед «Салют». І кістки. Кілька комплектів. Кістки лежать собі самі, прикриті товстим шаром землі. Їм не потрібні ані слова, ані доглядальники.

Кісткам потрібен спокій. Їм байдуже до мене. А я погано переношу байдужість. Вона – не кістки. Занадто примітивно. Занадто просто. Для мене вона – значно більше, ніж стандартний анатомічний набір трубчастих і пласких косточках.